

Яўгенія Янішчыц: вядомая і невядомая

Калі гаварыць пра беларускую пээзію другой паловы XX стагоддзя, то, безумоўна, паэтычна спадчына Яўгеныі Янішчыц — адна з самых яскравых і таленавітых яе старонак. З творамі паэткі можна пазнаёміцца на старонках шасці прыжыццёвых зборнікаў, выбранага, пагартаўшы перыёдыку... Але праз некалькі год, а дакладней, у 2018-м даследчыку і аматару беларускай пээзіі будзе намнога прасцей убачыць поўную карціну творчасці аўтаркі: менавіта да гэтага часу плануецца завяршыць падрыхтоўку і выданне Збору твораў Яўгеныі Янішчыц. Мяркуеца, што ён пабачыць свет у выдавецтве “Мастацкая літаратура”.

Праца над укладаннем Збору твораў ужо пачалася. Яго складальнікі — Святлана Калядка, кандыдат філаграфічных навук, дацэнт, старшы навуковы супрацоўнік аддзела тэорыі і гісторыі літаратуры Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы НАН Беларусі, і Тамара Аўсяннікова, якая ў апошнія гады заявіла пра сябе як пра ўдумлівага крытыка і аўтара паэтычных і празаічных твораў, былая сакурсніца паэткі, яна і стала ініцыяタрам задумы.

— Ідэя такога выдання з'явілася даўно, бо Я. Янішчыц вартая таго, каб яе творы выйшлі менавіта ў форме поўнага збору твораў. І сярод пакалення 1970-х, і ўсёй жаночай беларускай пээзіі яна знаходзіцца на даволі высокім, а магчыма, і першым месцы ў іерархіі беларускіх творцаў-жанчын, — распавядае Святлана Калядка. — Колькі тамоў атрымаеца, цяжка пакуль сказаць. Мы будзем кіравацца матэрыялам, які трэба яшчэ і расшукаць. Збор складуць усе паэтычныя творы, што былі прадстаўлены ў выдадзеных пры жыцці паэткі зборніках, а таксама ў кнізе “Выбранае”, падрыхтаванай Валянцінай Коўтун ужо пасля смерці аўтаркі, у перыядычных выданнях; тут можна будзе прачытаць і празаічныя творы Я. Янішчыц, іх яна пачала пісаць і публікаваць у апошнія гады жыцця, а таксама публіцыстыку, выступленні на нарадах, пасяджэннях, з'ездах, крытычныя артыкулы, рэцензіі, пераклады, лісты.

Збор твораў адкрыве і новыя, невядомыя чытачу старонкі творчасці Я. Янішчыц, бо пры яго складанні выкарыстоўваюцца матэрыялы з сямейнага архіва (а ў ім хапае неапублікованых твораў, чарнавых накідаў), допуск да якога прадастаўляе сын паэткі Андрэй, а таксама матэрыялы з Беларускага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва.

— Натуральная, можна разважаць пра новыя рысы творчасці Я. Янішчыц, яны выяўляюцца толькі цяпер, калі мы працуем з архівамі, — разважае Святлана Калядка. — Я заўважыла, што ў зборнікі не трапіла шмат твораў, у якіх адчуваеца яркі палескі каларыт, ужываюцца дыялектызмы. Толькі з адной апрацаванай папкі з сямейнага архіва назбіралася пэўная колькасць вершаў, якія я раней не бачыла. Да ўсяго, гэты архіў не так даўно папоўніўся новымі матэрыяламі: на гарышчы дома сваякоў Я. Янішчыц на Палессі знайшлі 6 сшыткаў з вершамі, многія з якіх датуюцца 1964 годам (паэтэсе на той час было 16 гадоў). Іх перадалі сыну ў Мінск, а ён, у сваю чаргу, нам.

Але ўзнікае пытанне: ці можна Збор твораў назваць поўным? Бо пра паўнату прадстаўлення творчасці аўтара цяжка разважаць, нават калі мы гаворым пра класікаў. Сёння будзе досьць складана сабраць усе лісты паэткі, а яна вяла перапіску з сябрамі, аднакурснікамі, чытачамі, аўтарамі-пачаткоўцамі. Магчыма, недзе засталіся чарнавыя ці белавыя запісы вершаў, празаічных твораў і г.д. Іх месцазнаходжанне можа быць нечаканым для даследчыкаў і ў той жа час зразумелым для саміх адрасатаў. Таму ўкладальнікі звязтаюцца да чытачоў “ЛіМа” з просьбай дасылаць копіі лістоў, паштовак, дарчых надпісаў Я. Янішчыц на адрес Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы: г. Мінск, вул. Сурганава, д. 1, корп. 2 (для Калядкі С. У.), каб Збор твораў быў як мага больш поўным.

Марына ВЕСЯЛУХА

//Літаратура и мастацтва.- 2012.- 13 красавіка